לולב הגזול פרק שלישי סוכה לו.

אהא בכולה הא במקצתה: נסדק ניקב: תני עולא בר (א) חנינא בניקב נקב מפולש במשהו ושאינו מפולש בכאיסר בעי רבא נולדו באתרוג סימני טרפה מהו מאי קמיבעיא ליה אי נקלף תנינא אי נסדק תנינא אי ניקב תנינא כי קא מיבעיא ליה כדעולא אמר רבי יוחנן (א) גריאה שנשפכה כקיתון כשרה ואמר רבא דוהוא דקיימא סימפונהא הא לא קיימי סימפונהא טרפה ההכא מאי דלמא התם הוא דלא שליט בה אוירא הדר בריא אבל הכא דשליט בה אוירא סרוחי מסרחת או דלמא לא שנא ת"ש ואתרוג תפוח סרוח כבוש שלוק זכושי לבן ומנומר פסול אתרוג חככדור פסול ויש אומרים אף התיום אתרוג הבוסר ר"ע פוסל וחכמים מכשירין גדלו בדפוס ועשאו כמין בריה אחרת פסול קתני מיהת תפוח סרוח מאי לאו תפוח מבחוץ וסרוח מבפנים לא אידי ואידי מבחוץ ולא קשיא הא דתפח אע"ג דלא סרח הא דסרח אע"ג דלא תפח אמר מר אתרוג כושי פסול והתניא כושי כשר דומה לכושי פסול אמר אביי כי תנן נמי מתני' דומה לכושי תנן רבא אמר לא קשיא (ב) טהא לן והא להו אתרוג הבוסר ר"ע פוסל וחכמים מכשירין אמר רבה ר' עקיבא ור"ש אמרו דבר אחד ר"ע הא דאמרן ר"ש מאי היא (ג) (דתניא) ר"ש פוטר יאת האתרוגים בקוטנן א"ל אביי דלמא לא היא עד כאן לא קאמר ר"ע הכא דבעינן הדר וליכא אבל התם כרבנן סבירא ליה אי נמי עד כאן לא קאמר ר"ש התם אלא דכתיב [1] עשר תעשר את כל תבואת זרעך כדרך שבני אדם מוציאין לזריעה אבל הכא כרבנן סבירא ליה

ותו

בכולה. כשר: **במקצתה.** פסול דמנומר הוא: **תני עולא בר חנינא.** אניקב ולא חסר קאי דמכשר תנא דמתני' ואתא האי תנא למימר דאם מפולש הוא מגידו לגידו פסול בנקב כל שהוא אפילו של מחט ונקב שאינו מפולש בכאיסר אם רחב כאיסר פסול ואע"פ שלא חסר כלום כגון שתחב בו יתד עבה ומתני' בפחות מכאיסר ובשאינו מפולש: **סימני טרפה.** שהבהמה נטרפה בה ולקמיה מפרש ליה: **נקלף.** סימני טרפה הוא דהיינו הגלודה: **נסדק.** דהיינו גרגרת שנסדק כולה שלא נשתייר בה חוליא למעלה וחוליא למטה: **ניקב.** כגון ניקב קרום של מוח: **ריאה שנשפכה כקיתון.** הבשר שבתוך הקרום נימוח ונעשה כמים: **הא לא קיימי סימפונהא טרפה.** אלמא מסימני טרפה הוא: **הכא מאי.** אם נימוח וקיימי סימפונהא דהיינו חדרי הזרע שהגרעינין בתוכם: **סרוחי מסרחת.** נרקבת: **תפוח סרוח.** מפרש לקמן: **כבוש.** בחומץ או בחרדל: **שלוק.** מבושל ביותר באור ברותחין: (ה) **(כדור).** העשוי כמין כדור עגול. כדור פלוט"א: **התיום.** שנים דבוקין יחד: **הבוסר.** קטן כפול הלבן: **גידלו בדפוס.** שעושה לו דפוס כשהוא קטן ונותנו בתוכו במחובר וגדל כמדת הדפוס. דפוס פורמ"א בלע"ז. כל דבר העשוי לעשות למדתו דברים אחרים על גביו כמו מנעלין או בתוכו כעין שהיו עושין קדרות ללחם הפנים שיכניסו העיסה לתוך הקדרה והלחם נעשה בצורתה כגון אלו קרי דפוס: **כמין בריה אחרת.** שאינו דומה לאתרוג כלל: **מאי לאו תפוח מבחוץ.** שנפחתו) ונרקב מבחוץ: **סרוח מבפנים.** וקליפתו קיימת כמין ריאה שנשפכה כקיתון: **לא תפח אע"ג דלא סרח סרח אע"ג דלא תפח.** תפח אינפל"ה בלע"ז כגון שנפלו גשמים בתלוש ותפח. סרח נרקב. ל"א תפח נרקב סרח ריחו רע מחמת תולעים שאכלוהו: **דומה לכושי.** שגדל כאן והרי הוא שחור: **פסול.** שנדמה הוא קונטרפא"ט בלע"ז אבל כושי עצמו היינו טעם דכשר דאורחיה הוא: **הא לן והא להו.** לעולם מתני' כושי נמי פסיל ולא קשיא מתניתין לבני ארץ ישראל שרחוקין מארץ כוש ואינם רגילים בהם ברייתא לבני בבל שקרובים לכוש ורגילין בהם ומכל מקום בגדל כאן ודומה לכושי נדמה הוא ופסול: **רבי עקיבא.** דאמר דעד גמר בישוליה לא הוי אתרוג פרי ורבי שמעון אמרו דבר אחד: **פוטר את האתרוגים בקוטנן.** מן המעשרות: **כרבנן סבירא ליה.** דחייבין במעשר דפרי הוא הואיל ותחילתן וסופן אוכל: **שבני אדם מוציאין לזריעה.** פרי העשוי לצמוח ולא משכחת לה אלא בבשל כל צרכו. והא דנקט אתרוגין משום דלא פלוג רבנן בני פלוגתיה לחיובי בקוטנן אלא אתרוגין ותפוחין דקסברי תחילתן וסופן אוכל הוא כדתנן לה פ"ק דמסכת מעשרות כל שתחילתו וסופו אוכל אע"פ ששומרו במחובר להוסיף אוכל חייב בין גדול בין קטן וכל שאין תחילתו אוכל וסופו אוכל אינו חייב עד שיעשה אוכל כו' האתרוגים והתפוחים חייבין בין גדולים בין קטנים ופליג ר' שמעון עלייהו באתרוגים ומודי בתפוחים דקסבר כדרך שבני אדם מוציאין לזריעה ואתרוגים קטנים שנוטעם אינם צומחין אבל תפוחין קים ליה דאף על פי שלא בישלו כל צרכן צומחין ובקטני קטנים אפילו בתפוחין ודאי פליגי הואיל וטעמא משום מוציאין לזריעה הוא:

לגומא שבאתרוג כשר פטמתו שנטלה העוקץ מתוך האתרוג וחסרו לפיכך פסול והיינו דתני ר' יצחק בן אלעזר נטלה בוכנתו מה שנכנס בתוך האתרוג כבוכנא הנכנס ומכה באסיתא והקשה בקונטרס על זה שלא מצינו בכל מקום פיטמא עוקץ ור"ת מפרש שמצינו עוקץ ופיטמא במקום אחד בסוף פ' יוצא דופן (נדה דף מז. ושם) גבי סימני בוגרת דתנן בן עזאי אומר משתשחיר פטמתו רבי יוסי אומר כדי שיהא נותן ידו על העוקץ והוא שוקע ושוהה לחזור דעוקץ הוא חודו של דד שהתינוק מכניס לתוך פיו ופיטמא הוא הבשר שתחת העוקץ שמשחיר סביב וקלת היה נראה מדמזכיר כאן גבי אתרוג פטמתו ועוקצו וחוטמו וכן נמי התם גבי דדי אשה משמע שלשה במקום אחד לצד ראשו של אתרוג דעוקץ פעמים שיוצא מחודו שבראשו כמין עוקץ בולט וקשה כעץ ולכך קרי ליה עוקץ ונטלה פטמתו דהיינו בוכנתו היינו שנטלה אותו עוקץ ממקום חיבורו ונשאר כמין גומא בראש האתרוג ובפרק יוצא דופן (ג"ז שם) פירש בקונטרס חוטמו ספק וכאן פירש בחוטמו אפילו במשהו הנראה בעובי גובהו שמשפע ויורד לצד ראשו ובירושלמי אמר נטלה פטמתו תמן אמרי שושנתו משמע שהוא לצד ראשו כעין פרח שושן ובערוך י) פירש בשם ר"ח נטלה פטמתו נראין הדברים שהוא דד של חוטם כמין פיטמא של דד כדתנן (עוקצין פ"ב מ"ג) פיטמא של רימון אבל [הא] דאמר רבי יצחק נטלה בוכנתו הוא קנה העץ הנתון באתרוג כאותו דשחיטת חולין (דף מג:) האי ח) (בוכנא) דאטמא דשף מדוכתיה טריפה מתוך פירושו משמע דפטמתו ובוכנתו תרי מיני נינהו זה בעוקץ וזה בראשו ולא בא ט) ר' אליעזר בר יצחק לפרש אלא להוסיף על המשנה ובשם רבינו גרשום מאור הגולה פירש בערוך כפירוש רבינו יצחק בר יהודה הלוי: **הא** בכולה הא במקצתה. פי' בקונטרס במקצתה פסול דמיחזי כמנומר ורבינו חננאל פי' איפכא בכולה פסול דלטריפות מדמי לה בשמעתין וגבי טריפות אשכחן בפרק אלו טרפות (חולין דף נה:) הגלודה טריפה ואם נשתייר בה כסלע כשרה דהדרא בריא וכן מוכח מדפריך אי נקלף תנינא כלומר אם סימן טריפה דקא אמרינן היינו נקלף דסימן טריפה הוא הגלודה תנינא במתני' שהוא פסול באתרוג משמע בהדיא דלענין טרפה מיפסיל: **אי** נסדק תנינא. שהוא כעין טרפות בגרגרת שנסדקה כולה שלא נשתייר בה חוליא למעלה וחוליא למטה תנינא במתני' נסדק פסול ובכי האי גוונא שנסדק על פני כולה אי ניקב שגם הוא סימן טריפה כמו ניקב קרום של מוח והשתא הא דפריך עלה תנינא לא הוי כעין אחריני אלא כלומר תנינא שהוא כשר גבי אתרוג כדקתני מתני' ניקב ולא חסר כשר ומכל מקום אע"ג דלענין טרפות אסור התם הוא משום דקרום לחודיה קאי אבל הכא כוליה אתרוג חיבור הוא ודמי לניקב הלב ולא לבית חללו ויתכן דגבי אתרוג נמי אם ניקב עד חדרי הזרע שהגרעינין לתוכן פסול אע"ג שלא חסר ולעיל דבעי נקב מפולש היינו שלא כנגד אותן חדרים ואם ניקב עד שם בכלל מפולש הוא דאותן חדרים במקום סימפונות דריאה קיימי כדמוכח שמעתין דבעי ליה למיפסל נשפכה כקיתון משום דלא קיימי סימפונהא ואי הוה מפרשי דמתניתין דקתני ניקב וחסר כל שהוא פסול תרי מילי נינהו הוה ניחא טפי דהוי תנינא דומיא דאחריני כלומר ניקב נקב מפולש או לבית הסימפונות או חסר כל שהוא בלא מפולש אבל אי אפשר לומר כן דמשמע דחדא מלתא היא מדקתני סיפא ניקב ולא חסר כשר:

אתרוג ככדור פסול. כלומר עשוי כמין כדור של עור שמשחקות הבנות בו כדדרשינן (בפסיקתא רבתי) דברי חכמים כדרבונות ככדור של בנות שזורקות זו לזו כך דברי תורה נזרקין מפה אל פה פלוט"א בלע"ז כי ההיא דהכדור והאימוס דסוף ארבע מיתות (סנהדרין דף סח. ושם) ואית דגרס כדוד בדל"ת והיינו עשוי כמין דוד ועגול כקדרה: [וע"ע תוס' סנהדרין כו. ד"ה כדור ותוס' חולין סד. ד"ה כודרת]: **אתרוג** הבוסר. פי' בקונטרס קטן כפול הלבן ולא יתכן כדפרישית בריש פירקין (דף לה:) אההיא דשיעור אתרוג דמייתינן התם:

מקורזלות

מסורת הש"ס

א) חולין מז:, ב) [ברכות ה: וש"נ], ג) [נ"ל דתנן], ד) [מעשרות פ"א מ"ד], ה) [נ"ל ככדור], ו) בס"א: שנתפח, ז) [ערך פטס], ח) בגמ' איתא בוקא דאטמא ופירש רש"י ז"ל בוכנא וכן הוא בערוך, ט) נ"ל ר' יצחק בן אלעזר,

תורה אור השלם

1. עַשֵּׂר תְּעַשֵּׂר אֵת כָּל תְּבוּאַת זַרְעֶךָ הַיֹּצֵא הַשָּׂדֶה שָׁנָה שָׁנָה: דברים יד כב

הגהות הב"ח

(א) גמ' תני עולא בר חיננא ניקב כצ"ל וכן ברש"י:

מוסף רש"י

ריאה שנשפכה כקיתון. בשר הריאה נימוח בתוך קרומים שלה ונשפך מראשה לסופה ומסופה לראשה בתוך הקרומים (חולין מז:). **והוא דקיימא סימפונהא.** שלא נימוקו הקנוקנות (שם). **אתרוג תפוח וגו' פסול.** טעמא דכולהו הדר אמר רחמנא וליכא (סדור רש"י סי' רצז).

עין משפט נר מצוה

סד א מיי' פ"ח מהלכות לולב הלכה ז טוש"ע א"ח סי' תרמח סעיף ו:
סה ב מיי' שם טוש"ע שם סעיף ב:
סו ג ד מיי' פ"ז מהל' שחיטה הלכה ט סמג עשין סג טוש"ע י"ד סי' לו סעיף ז:
סז ה (מיי' פ"ח מהלכות לולב הלכה ח) סמג עשין מד טוש"ע א"ח סימן תרמח סעיף ד:
סח ו מיי' שם טוש"ע שם סעיף טו:
סט ז מיי' שם טוש"ע שם סעיף טז:
ח [טוש"ע שם סעי' יח]:
ע ט מיי' שם טוש"ע שם סעיף יז:

לעזי רש"י

פילוט"א. כדור.
פורמ"א. צורה, תבנית.
אינפל"ה (אינפלי"ר). להתנפח.
קונטרפא"ט (קונטריפיי"ט). בעל-גוף משונה, בעל תכונות חריגות.

רבינו חננאל

ניקב וחסר כל שהו פסול. תני עולא בר חנינא ניקב נקב מפולש במשהו, ושאינו מפולש בכאיסר. **בעי רבא** נולדו בו באתרוג סימני טריפה, כגון שנשפך כקיתון [מהו]. ואמרינן ת"ש אתרוג תפוח סרוח פסול, מאי לאו תפוח מבחוץ וסרוח מבפנים, וקתני פסול. ודחינן לא אידי ואידי מבחוץ, ולא קשיא הא דאיתפח ואחר כך סרח, והא דסרח ואחר כך איתפח. ולא איפשטא. **אתרוג כושי פסול.** אוקמה אביי דומה לאדם כושי פסול, אבל אתרוג כושי כשר. ורבא אוקמה בארץ ישראל שנו שאתרוג כושי פסול, שאתרוגיהן [אינם שחורים. אבל בבבל שאתרוגיהן שחורים כושי כשר]. **[אתרוג] הבוסר** כדכתיב אבות אכלו בוסר. ר' עקיבא פוסל, וחכמים מכשירין. והלכתא כחכמים. ור' שמעון דפטר את האתרוגין בקוטנן מן המעשר, בשיטת ר' עקיבא אמרה.

עין משפט
נר מצוה

עא א ב מיי' פ"ח מהל' לולב הלכה ח טוש"ע א"ח סי' תרמח סעיף יט:
עב ג ד מיי' שם הלכה ט וסמג שם טוש"ע א"ח סימן תרמט סעיף ה בהג"ה:
עג ה מיי' פכ"ו מהל' שבת הלכה ד סמג לאוין סה טוש"ע א"ח סי' שיב סעיף א:
עד ו מיי' פ"ז מהלכות לולב הלכה יא יב סמג עשין מד טוש"ע א"ח סי' תרנא סעיף א:

ותו לא מידי גדלו בדפוס ועשאו כמין בריה אחרת פסול אמר רבא לא שנו אלא כמין בריה אחרת אבל כברייתו כשר פשיטא כמין בריה אחרת (תנן) לא צריכא דעבידא דפי דפי איתמר אתרוג שנקבוהו עכברים אמר רב אין זה הדר איני והא ר' חנינא מטביל בה ונפיק בה ולר' חנינא קשיא מתני' בשלמא מתני' לר' חנינא ל"ק כאן ביו"ט ראשון כאן ביו"ט שני אלא לרב קשיא אמר לך רב שאני עכברים דמאיסי א"ד אמר רב זה הדר דהא ר' חנינא מטביל בה ונפיק בה ולרבי חנינא קשיא מתניתין ל"ק כאן ביו"ט ראשון כאן ביו"ט שני: אתרוג קטן וכו': אמר רפרם בר פפא כמחלוקת כאן כך מחלוקת באבנים מקורזלות דתניא בשבת ג' אבנים מקורזלות מותר להכנים לבית הכסא וכמה שיעורן רבי מאיר אומר כאגוז רבי יהודה אומר כביצה: ובגדול כדי שיאחז שתיהן כו': תניא א"ר יוסי מעשה ברבי עקיבא שבא לבית הכנסת ואתרוגו על כתפו אמר לו רבי יהודה משם ראיה אף הם אמרו לו אין זה הדר: **מתני'** אין אוגדין את הלולב אלא במינו דברי רבי יהודה רבי מאיר אומר אפי' בחוט במשיחה אמר רבי מאיר מעשה באנשי ירושלים שהיו אוגדין את לולביהן בגימוניות של זהב אמרו לו במינו היו אוגדין אותו מלמטה: **גמ'** אמר רבא אפי' בסיב בעיקרא דדיקלא ואמר רבא מ"ט דרבי יהודה קסבר לולב צריך אגד ואי מייתי מינא אחרינא הוה חמשה מיני ואמר רבא מנא אמינא לה דסיב ועיקרא דדיקלא מינא דלולבא הוא דתניא [1]בסוכות תשבו סוכה של כל דבר דברי ר"מ ר' יהודה אומר אין סוכה נוהגת אלא בד' מינים שבלולב והדין נותן ומה לולב שאין נוהג בלילות כבימים אינו נוהג אלא בארבעת מינין סוכה שנוהגת בלילות כבימים אינו דין שלא תהא אלא בארבעת מינין אמרו לו כל דין שאתה דן תחלתו להחמיר וסופו להקל אינו דין
לא

ותו לא מידי. אין לדון אחר דבר זה דלא סבר ר"ש כר"ע ולא ר"ע סבר כר' שמעון: **דעבידא דפי דפי.** כמין קרשים קרשים כעין גלגל של רחיים של מים ורבא אשמעינן דהוא נמי ברייתו: **והא ר' חנינא מטביל בה.** אוכל מקצתו: **ונפיק.** ויוצא ידי חובתו בנותר ומברך עליו. והא דנקט מטביל שכל מאכלם ע"י טיבול היה כדאמר בפסחים (דף קז:) השמש מטביל בבני מעיים רבי יצחק מטביל בירקא: ופרכינן **ולר' חנינא קשיא מתני'.** דקתני חסר כל שהוא פסול: ומשנינן **בשלמא מתני' לר' חנינא ל"ק.** מתני' ביום טוב ראשון שלקיחתו מן התורה ובעינן לקיחה תמה דכתיב (ויקרא כג) ולקחתם לקיחה תמה וביום טוב שני נפיק ביה ר' חנינא אע"ג דלא היה שלם: **אלא לרב.** דאמר אין זה הדר קשיא דר' חנינא דהא אפילו בשני נמי לרב לא נפיק דהא מצוה הדורה בעינן הואיל ומזכיר שם שמים עליו כדאמר בריש פירקין יבש פסול לא שנא בי"ט ראשון ול"ש בי"ט שני ואוקימנא דבעינן הדר וליכא: ה"ג **ואיכא דאמרי אמר רב זה הדר דהא ר' חנינא מטביל בה ונפיק: כדרך שחולקין כאן.** כשיעורן כאן כך שיעורן כאן: **מותר להכנים לבהכ"ס.** בתוך ד' אמות ובהכ"ס בשדה ואינו מוקף מחיצות ואין כאן אלא טלטול דרבנן ומשום כבוד הבריות לא גזור: **במקורזלות.** הראוים לקינוח. מקורזלות פיקוד"ש בלע"ז: **כאגוז.** קסבר בהכי חזיא לקינוח אבל גדולה לא חזיא: **על כתפו.** מרוב גודלו: **אין זה הדר.** ואע"ג דאוקימנא (לעיל לה.) דטעמא דר' יהודה לאו משום הדר הוא הכי קאמר ליה אפילו לדידך דלא חיישת לאנפוליי ומייתית ראיה מדר' עקיבא אינה ראיה דאף הם אמרו לו אין זה הדר: **מתני' אין אוגדין את הלולב אלא במינו.** כדמפרש בגמ': **חוט של משיחה.** ליכוי"ל בלע"ז: **גימוניות.** חוטי זהב כפופין כגימון על שם הלכוף כאגמון (ישעיה נח): **במינו אוגדין אותו מלמטה.** לשם מצות אגד וזה לנוי בעלמא: **גמ' בסיב.** אליר"ה שגדל סביב הדקל ונכרך סביבו כלולבי גפנים: **עיקרא דדיקלא.** לחתוך ממנו נצרים וקולפן עד שראויין לאגד וטעמא דר' יהודה לאו משום הדר הוא דהא אוקימנא דלא בעי הדר אלא משום דבעי מינו: **ומאי טעמא.** בעי מינו כיון דאמר לולב צריך אגד הוה ליה אף האגד מן המצוה: **ואי מייתי מינא אחרינא כו'.** ועובר משום בל תוסיף: **אלא בארבעת מינין שבלולב וכו'.** לקמן בפ' לולב וערבה (דף מג.) ילפינן מקראי לולב ביום וסוכה בין ביום בין בלילה: **אמרו לו כל דין ק"ו שאתה דן שתחילתו להחמיר וסופו להקל אינו דין.** קל וחומר שאתה מתחיל לדרוש על ידי חומר שיש בו להביא לו חומר אחר בק"ו מן הקל כגון זה וסופו שאתה מיקל עליו בחומר זה שהבאת בו שהוא נהפך להקל אינו ק"ו הגון שהרי הדין מלמד עליו חומר ואתה מביא עליו קל:
לא

מקורזלות פי' בקונטרס פיקוד"ש בלע"ז חדודות וטובות לקנח ולא משמע כן פרק אלו עוברין (פסחים דף מז.) גבי יש חורש תלם אחד דפריך ואי אמרינן הואיל אחרישה לא ליחייב הואיל וחזי לכסות בו דם צפור ומשני באבנים מקורזלות ומה שייך להזכיר שם אבנים חדודות ומפרש רבינו תם דמקורזלות היינו [רכות] דחזו לחרישה ולזריעה וכן יסד הפייט אשישת שלוחתו בקטב תלה אשישות להניך בתיחוח קירזולה:

בשבת שלש אבנים מקורזלות מותר להכנים לבית הכסא. בתוך ד' אמות ובית הכסא בשדה ואינו מוקף מחיצות ואין כאן אלא טלטול דרבנן ומשום כבוד הבריות לא גזור כך פי' בקונטרס ומדקאמר להכניס משמע דאיכא מחיצות ולשון בית הכסא משמע בית וכן משמע פ"ק דתמיד (דף כז:) דאמר רב ספרא הוה יתיב בבית הכסא אתא ר' אבא נחר ליה ובפרק כהן גדול (סנהדרין יט.) שיהו נשים מספרות בבית הכסא משום יחוד משמע דמקום צנוע היה ומוקף מחיצות ואין רואין העומדים בחוץ ואפ"ה התירו להכניס ואע"ג דמכניס מכרמלית לרשות היחיד ותדע דהא איסור טלטול מוקצה חמור מאיסור כרמלית שלא התירו טלטול במת אלא ע"י ככר או תינוק כדמוכח פרק במה מדליקין (שבת דף ל:) ובפרק נוטל (שם דף קמב:) ואיסור כרמלית אשכחן דשרי במת בשילהי המצניע (שם דף צד:) בההוא שיכבא דשרא להו רב נחמן לאפוקיה לכרמלית משום כבוד הבריות וגבי בית הכסא דהתירו טלטול אבנים משום כבוד הבריות כ"ש דהתירו ארבע אמות בכרמלית להכניס מכרמלית לרשות היחיד ומרשות היחיד לכרמלית ומיהו לדידן דיש לנו בית הכסא קבוע בבנין אסור כדמוכח בשילהי המוציא יין (שם דף פא: ושם) דשרי רב חסדא להעלותו אחריו לגג ומקשה ליה רבינא מהא דאסרינן לעיל מיניה ליטול קיסם משלפניו לחצות בו שיניו ומשני התם אדם קובע מקום לסעודה הכא אין אדם קובע מקום לבית הכסא משמע דהיכא דקבע אסור ואע"פ שפי' שם בקונטרס דהא דבעי למיסר בגג משום טירחא יתירא בהעלאה לגג לא משמע כן דא"כ כי מקשה ליה רבינא מהא דאסרינן קיסם משלפניו לחצות בו שיניו תיקשי ליה כולה שמעתתא דהתם דשרי לטלטל אבנים מקורזלות אלא לפי שהיה יכול להעלותן לגג מערב שבת הוה בעי למיסר כיון דאפשר להזמינן ומסיק דשרי משום דאין אדם קובע מקום והא דאמר ר' ינאי התם אם יש לו מקום קבוע לבית הכסא מלא היד התם בשדות איירי דמקום רחוק הוא וטורח להזמין מערב שבת אבל לדידן דיש לן מקום קבוע בבית אסור אלא אם כן הזמין ושמא כיון דנפישי בני הבית דהוו שקלי להו לא אפשר ושרי:

דסיב ועיקרא דדיקלא. מכאן קשה לפי' הקונטרס דפ' כל שעה (פסחים דף לט.) דתנן אלו ירקות שאדם יוצא בהן ידי חובתו בפסח וקחשיב חרחבינא ומפרש בגמרא אצוותא דדיקלא ופי' שם בקונטרס סיב הדקל שגדל סביב הדקל והכא משמע שהוא מין אילן ובהדיא אמרינן התם מה מצה מין זרעים אף מרור מין זרעים:

רבי יהודה אומר אין סוכה נוהגת אלא בארבעת מינין שבלולב. ולית ליה הא דדרשינן בפ"ק (דף יב.) באספך מגרנך ומיקבך בפסולת גורן ויקב הכתוב מדבר ומ"מ מודה דאין מסככין בדבר המקבל טומאה אפילו מארבעת המינים כגון שעשה מהם כלי או פירות דקל דבעינן דומיא (דאויר) למ"ד ענני כבוד היו ולמאן דאמר סוכות ממש עשו להם ילפי מדאיתקש סוכה לחגיגה דלא שייך לאקשויי אי מה חגיגה בעלי חיים מאחר דלא מכשירין אלא מארבעת המינים והא דאיפליגו ר"מ ור' יהודה בפ"ק (דף יד:) בנסרים שאין בהם ד' וקתני ומודה ר"מ דאם יש בין נסר לנסר כמלא נסר שמניח פסל אחד ביניהן דמשמע פסל לשון פסולת הגורן ויקב כדפירש שם בקונטרס וקאמר דמודה לרבי יהודה לא בשביל שיכשיר רבי יהודה בפסולת גורן ויקב אי נמי מה שגזר ופסל מן האילן קרי ליה פסל:

כל דין שאתה דן תחלתו להחמיר וסופו להקל אינו דין. כי האי גוונא פליגי פרק כל שעה (פסחים דף מ:) (ושם) דר' יהודה אומר אין ביעור חמץ אלא שריפה ק"ו מנותר שאינו בבל יראה ומהדרי ליה רבנן שאותו דין תחילתו להחמיר וסופו להקל אם לא מלא עצים לשורפו ובהאי קיימא לן כרבי יהודה דסתם מתניתין פרק בתרא דתמורה (דף לג:) דחמץ בשריפה אלמא חשבינן ליה דין אף על פי שסופו להקל

רבינו חננאל

גידלו בדפוס. אוקימנא אפי' עשאו דפי דפי, כגון כף [דף] מרובע, אם הוא כברייתו כשר, אינו פסול אלא אם עשאו כמין בריה אחרת. איתמר אתרוג שנקבוהו עכברים, אמר רב אין זה הדר, כלומר פסול הוא. ואקשינן והא ר' חנינא מטבל ביה ונפיק ביה, היה חותך חתיכה מן האתרוג ואוכלה, והיה יוצא ידי חובתו בנשאר ואע"פ שחתך ממנו. לר' חנינא קשיא מתני', דתנן ניקב וחסר כל שהו פסול. ושנינן אליבא דר' חנינא מתני' דקתני חסר כל שהו פסול, ביום טוב ראשון שהוא מן התורה, ור' חנינא כי הוה מטבל ביה ונפיק ביה, בשאר הימים זולתי היום הראשון, אלא לרב הא דר' חנינא קשיא ליה. ושנינן לא פסיל רב אלא בנקיבת עכברים דמאיס, אבל נקיבת בן אדם לא פסיל. ואיכא דאמרי אתרוג שנקבוהו עכברים, אמר רב אין זה הדר פי' בתימה, כלומר הדר הוא זה וכשר, דר' חנינא מטבל ביה ונפיק. אלא מתני' דקתני חסר כל שהו פסול קשיא עלייהו. ושנינן מתני' ביום ראשון, דרב ור' חנינא בשאר הימים. וקיימא לן כוותייהו. **מתני'** שיעור אתרוג קטן ר' מאיר אומר כאגוז, ר' יהודה אומר כביצה. ובגדול כדי שיאחוז שתיהן בידו אחת. פי' כדי שיאחז האתרוג ועמו לולב בידו אחת. ואם הוא האתרוג גדול שאין ידו יכולה להחזיק עם הלולב בבת אחת פסול האתרוג. ור' יוסי אמר אפי' בשתי ידיו. והלכתא כר' יוסי. ולא עוד אלא דהא ר' עקיבא קאי כוותיה. וכן חלוקין באבני בית הכסא, דתניא ובשבת מותר להכניס ג' אבנים מקורזלות בבית הכסא, וכמה שיעורן ר' מאיר אומר כאגוז ר' יהודה אומר כביצה. וקיימא לן כר' יהודה. **מתני'** אין אוגדין את הלולב אלא ממינו כו'. אוקמא רבא בסיב ועיקרה דדיקלא, מין לולב הן, ומותר לאגוד בהן.

מסורת הש"ס

א) [עירובין קג. יבמות לט. קדושין כא: ע"ז כג. סד. סנהדרין סב. סו: הוריות ג. ט: בכורות יא. נט: חולין קט.], ב) [נ"ל תניא], ג) [שבת פא. ע"ש], ד) שם ע"ש, ה) [שבת כט: וש"נ], ו) לעיל לא., ז) [במשנה שבמשניות וברי"ף והרא"ש ליתא מלת בחוט ועי' תוי"ט וכן בפיסקא דלקמן לז. ליתא], ח) [לעיל לא.], ט) [לעיל ל: וש"נ], י) בס"א נוסף: ואפסולי, כ) נ"ל או להכניס, ל) [נ"ל דאף],

תורה אור השלם

1. בַּסֻּכֹּת תֵּשְׁבוּ שִׁבְעַת יָמִים כָּל הָאֶזְרָח בְּיִשְׂרָאֵל יֵשְׁבוּ בַּסֻּכֹּת: ויקרא כג מב

גליון הש"ס

גמ' והא ר"ח מטביל בה ונפיק. עי' לקמן דף מו ע"ב תוס' ד"ה אתרוג בז'. ובע"ז דף נח ע"ב תוס' ד"ה בגר: תוס' ד"ה בשבת וכו' ומדקאמר להכנים. עיין בבכור שור ובספרו תבואת שור סי' י"ט סק"ו:

לעזי רש"י

פיקוד"ש (ביקודי"ש). חדות, בעלות שפה חדה.
ליכויי"ל (ליניי"ל). חוט (של פשתן).
אילר"א. קיסוס.

מוסף רש"י

ותו לא מידי. אין להשיב על כך (יבמות לט. וקדושין כא:) **תו ליכא לאקשויי מידי** (ערובין קג:) **אין להקשות על דבר זה** (ע"ז כג. סד.) **ליכא לשנויי מידי** (סנהדרין סב.) **אין להקניט בדבר זה** (שם סו:). **מקורזלות.** בקור"ש בלע"ז שיהיו חדודות וראויות לקינוח (שבת פא. לגי' רש"ל). **מותר להכניס.** בתוך ד' אמות או בחצר דלא ליתסר לטלטולינהו (שם). **כאגוז.** כל אחת ואחת (שם). **משם ראיה.** בתמיה (לעיל כח.). **אין אוגדין את הלולב.** האי לולב היינו הושענא, כולהו שלשה המינים יחד (לעיל לא.). **בעיקרא דדיקלא.** מן הקליפה ואע"פ שאין מראיהן דומה למראה הלולב ובלבד שיהא מאותו המין, לטעמא דר' יהודה לאו משום הדר הוא (לעיל לא.). **לולב צריך אגד.** לאגוד שלשה המינין כאחד (לעיל יא:).